

Discursul presei greco-catolice din România despre natura nazismului (1933-1939)

*Mihaela GRANCEA,
Cornel MOȘNEAG*

Keywords: *The United Church of Romania, Nazism, official discourse, racism, war.*

Abstract

On the Nature of Nazism in the Discourse of the Greek-Catholic Church's Press (1933-1939)

In our approach we tried to analyze the official discourse of the Eastern-rite Romanian Catholic Church, discourse presented particularly in the religious press from Transylvania and Banat. It is easy to observe that the balanced and even the most involved or dramatic commentaries regarding the totalitarianisms of interwar period are determined by the general attitude of Catholicism towards them, by the way Bolshevik and fascist policies affected the status of the Church and the Romanian identity. The existence of the atheistic Soviet Union and the Spanish experience on one hand and the preserving of Catholic values in Fascist Italy on the other have made the Greek Catholic discourse, at least in the first years of the fourth decade, to promote Mussolini's fascism, Antonescu's nationalistic regime, the anathematization of Bolshevism, the idea of the „anticommunist crusade” and the anti-Soviet war. However, after the Nazi policies troubled the life of German Catholics, the Christian identity and the world peace, the Greek Catholic discourse regarding Nazism shifted from moderate to radical, expressed in terms of Christian morality and Catholic dogma. But the alliance between Antonescu's Romania and Hitler's Germany (September 1940), the anti-Soviet war (1941-1944) and the favorable opinion towards Romania's foreign policy as well as censorship made major manifestation of public speech impossible.

The United Church of Romania, in its official discourse, followed the policy of the Holy See in reference to the condemnation of communism, nazism and racism. Categorical attitudes belonged to the 1930s, becoming less explicit, even absent during the government of the National Legionary State and that of the Antonescu regime. On the other hand, Romania's participation in anti-Soviet war and other decisions and political and geopolitical realities satisfied the expectations of Romanians, particularly the issue of Romanian territories ceded in the summer of 1940 and the defending the Soviet oppressed Eastern churches; this context only partially justify the absence of criticism towards Antonescu's anti-democratic and anti-Semitic dictatorship.

The major political phenomena of the interwar period, in this case the extremisms of the era, have been addressed in the public discourse of the Romanian Greek Catholics in neutral and balanced manner, the literary language of Revelation, and in analysis concerned with finding the root of evil. The standing is consistent with the Catholic

Church's status and Christian dogma. Christianity practiced within the Catholic Church, by its „international” nature, did not serve ethnocentric and etnocratic nationalistic/ ultra-nationalistic ideologies. Pacifism and tolerance arising from „the doctrine of love for the other” were in disagreement with racism, with „the cult of physical super-force, of violence and heroic death”.

Even during Antonescu's regime theoretical considerations with regard to the nature of Nazism, the dangers it poses to Christianity, to the world order, were expressed in interesting articles, even news about the Catholic opposition in Germany were written, books dealing with Nazi political philosophy or even the political nature of the National Socialist system were reviewed. Often external events were discussed in connection with their Romanian echoes.

Most articles published in the Greek Catholic press are focused on explaining the nature of Nazism to their parish. In reference to fascist tendencies, and especially on Nazism, the articles reflect the major concern that troubled the Catholic Church of Byzantine tradition from Transylvania, particularly on the conceptual (idealistic) including spiritual nature of national-socialism, considered a neo-pagan religion.

Cele mai multe dintre studiile postcomuniste despre Biserica Greco-Catolică din Transilvania și Banat, Crișana, Sătmăr și Maramureș sunt concentrate pe două teme majore de cercetare științifică, teme direct legate de legitimarea istorică și identitară a confesiunii greco-catolice: realizarea Unirii cu Biserica Romei¹ și Martiriul din timpul rezistenței anticomunistă². Alte studii, apărute în ultimii ani, sunt analize cu referire la implicarea Bisericii Greco-Catolice în procesul de emancipare culturală și politică a națiunii românești din Ardeal și Banat,

¹ Biserica Română Unită cu Roma s-a format în urma unirii unei părți a clerului Mitropoliei Ortodoxe din Ardeal cu Biserica Romei, hotărâre concretizată prin *Manifestul de unire* sau *Cartea de mărturie* din 7 octombrie 1698. Cei mai mulți dintre credincioși i-au urmat, în această decizie, pe episcopii uniți. Astfel, din datele înregistrate de recensământul din anul 1930 reiese că 31,1% din populația din Transilvania era greco-catolică, 27,8% era ortodoxă. În schimb, în Crișana-Maramureș 36,8% din populație s-a declarat ortodoxă și 25,2% greco-catolică, iar în Banat 56,1% din populație era ortodoxă și doar 3,6% greco-catolică – vezi, *Viața Creștină*, nr. 8 (306), 2004, p. 14-15 (articolul semnat de Ioan Mărculeț, Cătălina Mărculeț, Vasile Mărculeț, „Populația greco-catolică între anii 1900-2002”). Dintre cele mai reprezentative abordări istoriografice ale temei vezi: Ghitta 2001; Câmpeanu 2003; Dumitran 2005; Miron 2007; Ghitta 2009.

² Unirea cu Roma era privită cu ostilitate atât de Biserica ortodoxă, cât și de Partidul Comunist, care, în campania de denigrare concertată prin publicațiile oficiale numea Biserica Unită drept „antinațională” și „anacronică” – vezi Dennis Deletant 2001, p. 82. Ațutudinea regimului comunist din România față de Biserica Greco-Catolică a urmat îndeaproape scenariul sovietic din cazul ucrainean. Încă din toamna anului 1948 statul a trecut la măsurile administrative care aveau ca finalitate desființarea cultului greco-catolic: strângerea de la clerici, „cu ajutorul Securității”, a „adeziunilor de trecere” la Ortodoxie, convocarea la Cluj a unei adunări care a proclamat actul revenirii la BOR. După proclamația de la Cluj (1 octombrie), la București (3 octombrie) avea să se semneze actul sinodal al revenirii oficiale în sânul BOR. În același timp, statul, prin sistemul său administrativ și represiv, a organizat comisii de acțiune pentru revenirea credincioșilor greco-catolici și preoților nesemnatați la Ortodoxie. Autoritățile comuniste își propuseseră ca până în 21 octombrie 1948 să încheie procesul de dizolvare a Bisericii uniților. Astfel, la aceea dată, patriarhul ortodox a proclamat, la Alba Iulia, ruperea de Biserica Romei, actul revenirii la Ortodoxie fiind considerat drept efectul unei „mișcări populare cu caracter religios”. Ultimul eveniment din acest scenariu politic a constat în declararea de către Marea Adunare Națională a încetării existenței legale a Bisericii Greco-catolice în România (1 decembrie 1948).